

Pere Renom Vilaró

Badalona, 1972
Reporter del programa del canal 33 *Quèquicom*
Llicenciat de Biologia

Pere Renom va descobrir a 4rt d'EGB que l'estudi del medi i dels animals es feia en una carrera que es diu Biologia i, des d'aleshores, va tenir clar quina seria la seva professió. Avui en dia es considera molt afortunat de poder dedicar-se a la seva passió i gaudeix de la seva tasca de divulgador científic a la televisió, que li permet continuar descobrint el món que ens envolta i conèixer moltes iniciatives i persones que treballen entorn el territori.

Com valoren la comunicació ambiental que es fa avui dia a la televisió?

Hi ha una mica de tot. Hi ha programes centrats en el medi que estan molt ben fets, com el programa *Medi Ambient* del migdia de TV3, que és curt, concís i toca temes molt diversos.

Per altra banda, hi ha programes dedicats a la ciència que, en alguns casos, també tracten sobre el medi. Alguns aborden les últimes novetats i aposten per ser molt seriosos, dirigint-se a un públic molt interessant en ciència en sentit estricte; mentre que d'altres, com *Quèquicom*, optem més per ciència quotidiana i un enfocament més amè, que arribi a un major nombre de persones.

Hi ha programes que fan un tractament més frívol del medi i de la ciència que també troben el seu públic. Personalment, no m'interessen gaire, però no els censuro. Busquen un altre perfil i crec que és millor que hagi un programa una mica més frívol sobre el medi a mitja tarda, que un programa del cor. El medi és una idea i es pot tractar des de moltes perspectives, científica, conservacionista, presentant curiositats o, directament, de paisatges.

Per últim, els telenotícies i diaris també presenten informació ambientals, tot i que no són seccions fixes.

En general, hi ha una mica de tot i ja està bé, tot i que es podria fer millor i es podrien fer molts més programes. Si mires les graelles de la televisió és fan, com a molt, tres programes per canal, d'un total aproximat d'una cinquantena a la setmana.

La informació ambiental està subordinada a la presència d'altres temes, com ara a la crisi?

A Catalunya jo crec que no. Tot i que els canals de televisió estan tancant i retallant, s'estan conser-

vant els programes de medi ambient. Però també és cert que als telenotícies el gruix principal de la informació està conformat per la situació econòmica i política. Només compten amb 25 minuts per presentar les notícies i, llavors, arriben els esports. Amb tot, l'espai destinat al medi és molt curt, a no ser que passi alguna cosa rellevant, que no és cada dia. En qualsevol cas, no crec que la falta de notícies ambientals tingui a veure amb la crisi econòmica, sinó que és una situació habitual en la que es considera que altres temes són més importants.

Quins són els elements claus per a què la informació ambiental arribi als diferents sectors socials?

Per la meva experiència en televisió hi ha dos aspectes que s'han de donar alhora de realitzar comunicació ambiental: s'han d'explicar coses noves i s'ha d'entretenir. És tan important una cosa com l'altra.

El criteri d'entretenir és molt important en televisió. La gent treballa moltes hores i arriba a casa a la nit cansada i la televisió, molts cops, es mira mentre es fan altres coses. No pots fer un programa que exigeixi el 100% de l'atenció d'algué perquè el perdràs.

Pel que fa l'objectiu d'explicar coses, cal ser molt rigorosos, però el més important potser és connectar amb la gent i, en aquest sentit, al programa en el qual participo intentem explicar la ciència quotidiana, les coses properes: l'aigua, la sang, els tomàquets, la bugada... D'alguna manera, ens posem en el paper d'un nen que ho pregunta tot. A vegades les preguntes que fa semblen "tontes" però, sovint, es deu al fet que no sabem la resposta. Els nens són científics i quan creixen sovint deixen de ser-ho. Nosaltres intentem mantenir aquest esperit infantil, aquesta curiositat de preguntar-nos-ho tot.

Els comunicadors ambientals i científics haurien de limitar-se a explicar el món que ens envolta o haurien de prendre un compromís actiu en la defensa del medi?

Jo penso que no hi ha comunicadors de cap tipus que siguin neutres. Darrera de cada notícia hi ha una persona i una subjectivitat. Quan jo faig un reportatge procuro informar-me'n molt, però en aquell reportatge pesarà la meua visió del tema. Per exemple, a mi no m'agrada la confrontació i em centro en explicar les coses des d'un punt de vista científic, en comptes d'adoptar un enfocament més polèmic com potser buscaria un altre company. En el fons, la personalitat del que està fent allò s'està reflectint d'alguna manera.

Ara bé, si es busca destacar una opinió s'ha de fer d'una forma molt directa, "jo penso això", i, sinó, s'ha d'evitar caure al màxim en un posicionament. El que no pot ser és simular que allò no té cap mena de biaix, disfressant les coses de rigor. Jo crec que s'ha de ser honest. Si la fas, la dius. I si no, procures no fer-la. Però no fer-la amagant.

Crisi ambiental, forat a la capa d'ozó, efecte hivernacle... Cada cert temps sembla que hi ha un nou tema que es posa de moda. Ara mateix es comença a parlar molt de canvi climàtic. Creus que la població comprèn aquest concepte?

La relació i la visió que tenim del medi s'estructura en cicles i afecte a tots els sectors econòmics i estrats. Per exemple, fins als anys 60 el fet que la teua filla sortís amb un noi que arribava a casa cremant roda i fent accelerar el cotxe era motiu d'orgull. Però en aquell moment es van publicar una sèrie de llibres de gran influència, especialment "*La primavera silenciosa*" de Rachel Carson, que van marcar un punt d'inflexió i van donar lloc a un canvi moral que fa que, avui en dia, aquest tipus d'actituds estiguin sancionades socialment.

Per mi, la gràcia de la moral és que és adaptativa. El desenvolupament de la moral ha millorat la vida de les persones. Si ens matem els uns als altres ens extingim, així que la moral estableix els termes

"està molt mal vist" o "està molt mal fet" i, tot i que són una invenció, ens ajuden a conviure. Per tant, què és el millor que podem fer per canviar la nostra actitud? Canviar la nostra moral. Fins als anys 60 anar a caçar, tirar la benzina dels vaixells per la borda, deixar els llums encesos, o l'aixeta oberta no estava mal vist. En el moment en que comença a estar mal vist es produeix un canvi en la nostra moral i avui en dia considerem que tot això no està bé i tothom procura reciclar, tancar els llums, no gastar en excès, conservar el medi ambient. I, de fet, des dels anys 60 ha hagut una important recuperació del medi.

És en aquest moment de millora quan arriba la gran sorpresa: es detecta el canvi climàtic. Ara entrem en aquesta era que suposarà un canvi extraordinari perquè afecta totalment la nostra manera de viure marcada per l'ús dels hidrocarburs, els plàstics, la generació d'electricitat amb centrals tèrmiques i nuclears, etcètera. Frenar tot això costarà molt de temps. Tot i que canviéssim ara radicalment, d'aquí a 100 anys encara estariem patint les conseqüències.

Per tant, ens trobem en un moment en el que cal prendre consciència de tot això. En l'àmbit polític es comença a signar algun acord que, per feble que sembli, era impensable fa uns anys. En l'àmbit econòmic no està clar què passarà. Algunes de les propostes que s'estan fent no semblen les més adients. Per exemple, ara s'aposta pels cotxes elèctrics, però en aquests moments no podem generar electricitat per abastir la renovació de tot el parc mòbil actual.

No val només amb buscar una alternativa al petroli per mantenir el ritme de consum actual. El que hem de fer és baixar el ritme i jo crec que costarà cenyir-se el cinturó.

I, a més, com a cop de gràcia final, la crisi. Malgrat totes les conseqüències negatives de la crisi, jo crec que en el fons ajudarà, perquè està frenant bastant la indústria i el consumisme.

Sembles molt segur de l'existència del canvi climàtic, però encara hi ha veus escèptiques que consideren que no està del tot demostrat.

Jo no sóc gens escèptic, ho tinc claríssim, està passant i passarà, tot i que accepto que encara hi hagi escèptics. Està demostrat que ha augmentat el diòxid de carboni (CO_2), el monòxid de carboni (CO) i el metà (CH_4) a l'atmosfera i això ha comportat un augment de la temperatura. A partir d'aquí no s'ha demostrat cap altre fet. Se suposa que l'augment de la temperatura afectarà a la circulació atmosfèrica, canviarà el balanç hídric, especialment al Mediterrani, i patirem més sequeres. Això està començant a passar, però el clima es basa en sèries de, com a mínim, 30 anys i encara no han passat prous anys de canvis per obtenir dades concloents. Per tant hi ha gent que es pot mostrar escèptica.

A més, com que es tracta d'un canvi global, algunes persones poden pensar "jo què puc fer?". Doncs com deia el Capità Enciam, els petit canvis són poderosos. Així que un cop tothom hagi vist que això és imparable s'hauran de fer molts canvis i els haurem de fer tots.

Podries oferir una explicació entenedora del concepte canvi climàtic?

El primer que s'ha d'explicar és la diferència entre meteorologia, que és el temps que fa cada dia, i el clima, que és la successió anual de la meteorologia. A nivell climàtic i estadístic, el clima mediterrani actual és sec a l'hivern i a l'estiu, i és plujós a la primavera i la tardor. Però això ha canviat molt al llarg de la història del planeta. Per exemple, hi ha hagut períodes en la història, com en l'època dels dinosaures, en que l'àrtic estava completament desgelat i es podia travessar navegant. Així, han hagut períodes molt calurosos i d'altres més freds i també períodes amb més CO_2 que els que tenim ara.

Per tant, el clima ha anat canviat al llarg de la història i, si mires el models matemàtics, s'observa

que han estat unes oscil·lacions periòdiques. Aquests canvis es deuen a diversos motius, principalment a la posició astronòmica de la Terra i la composició de l'atmosfera.

Pel que fa a la posició astronòmica, podem parlar de les sèries o cicles de Milankovitch. El planeta, a més de tenir els moviments de rotació i de translació, en té d'altres. Fa un moviment com de baldufa que dona lloc a la successió dels equinoccis. També varia l'excentricitat de la Terra, és a dir, hi ha canvis en la distància de la Terra respecte al sol mentre fa l'òrbinta, més circular o més el·líptica. I la Terra té una certa inclinació del seu eix que també varia poc a poc. Tot això canvia el balanç tèrmic que arriba del sol.

D'altra banda, la composició de la atmosfera té a veure amb la capacitat d'autoregulació del planeta, tal com postula la teoria Gaia de James Lovelock. Per exemple, quan augmenta el casquet polar, dismineux la masa forestal. Les plantes deixen de fixar el CO_2 perquè n'hi ha menys i augmenta el gel. Però al fixar menys CO_2 aquest s'acumula a l'atmosfera i, per tant, s'escalfa el planeta, que fa que es fongui el gel i que tornin a créixer les plantes i torni a disminuir el CO_2 . D'aquesta manera la Terra tendeix a regular-se, tot i que es produeixin canvis.

Ara, però, hi un canvi de cicle molt important que no s'explica, ni per les sèries de Milankovitch, ni per l'autoregulació de la terra. Només s'explica per la nostra activitat.

Ara l'ésser humà som un element de canvi del clima molt important, tant com la posició astronòmica del planeta, i n'hem de ser conscients.

Hem d'entendre que el canvi actual no és per causes naturals, sinó per culpa nostra. I no sabem què passarà. Així que en cas de dubte hauríem d'intentar no potenciar-lo.

Tot això que he explicat és una mica dens i és normal que la gent digui: "això del canvi climàtic em queda lluny". Però jo crec que la gent ho pot aprendre i entendre, igual que la gent recorda l'alineació del seu equip de futbol. En els fons, el que pugui passar no tindrà res d'especial per al planeta. Ens adaptarem, però viurem pitjor del que estem acostumats. A més, ens costarà molts diners adaptar-nos-hi: emigrarem terres endins perquè pujarà el nivell dels oceans, haurem de portar aigua dolça d'una banda a una altra, hauran conflictes per l'aigua... Però en principi jo crec que això no serà la causa d'extinció de l'espècie humana, tot i que moltes altres espècies sí es quedin pel camí. No és la fi del món, però tindrà conseqüències molt negatives per nosaltres. Si podem fer que sigui el més suau possible, tenint en compte que ja és inevitable, doncs molt millor, encara que sigui per un motiu egoista dels humans.

Tot i que el canvi climàtic sigui a nivell planetari, a Catalunya i, en general, a tota la zona del Mediterrani, es preveu un gran impacte en els nostres sistemes hídrics i forestals. Els grups de voluntaris poden fer alguna cosa en l'adaptació o, fins i tot, en la mitigació dels efectes del canvi climàtic?

Les persones han sigut i són molt importants en l'evolució del paisatge. El Mediterrani és testimoni de milers d'anys de vida humana i com les seves activitats econòmiques han configurat el paisatge actual. Hem talat boscos quan ens ha interessat, per fabricar "armades invencibles", per fer carboneig, per lligar els tomàquets i les mongetes

o per tancar prats per tenir-hi ramats. Aquests usos han anat canviant i recentment s'ha produït un abandonament rural que ha donat lloc a l'augment de la massa forestal. Tenim una massa forestal que no teniem fa cent anys, ni quantitativament, les extensions que tenim ara són alucinants, ni qualitativament, perquè ha hagut un canvi en les espècies. Per exemple, abans havia moltes pinasses, que és una espècie de pi que no aguanta bé els incendis intensos de capçada. Les seves pinyes s'obren a la primavera i, quan arriba l'incendi a l'estiu, el foc mata les pinyes, els plançons i els arbres. En canvi, el pi blanc té les pinyes tancades i aguanta els incendis millor perquè les pinyes s'obren al final de l'estiu i, per tant, és un pi que progressa. Tot això té una influència directa en els incendis. La capacitat d'extinció dels bombers ha augmentat però la massa forestal també ha augmentat i, quan hi ha un gran incendi, no hi ha qui el pari. Què haurem de fer? O aprenem a conviure amb els focs o gestionem els boscos.

Amb el tema del canvi climàtic passarà una mica el mateix que en el cas dels boscos. Hi haurà un canvi paisatgístic important perquè els rius baixaran amb menys aigua, la vegetació es transformarà mica en mica, se salinitzarà, es tornarà mig estepàrica i nosaltres haurem de conviure amb això. El tema de la mitigació potser està fora d'escala. Hem de continuar reciclant, movent-nos amb bicicleta, fent inspeccions de rius... però aquestes accions no aturaran el canvi climàtic. El canvi és imparable i ara toca aprendre a funcionar d'una altra manera a tots els nivells i acceptar els canvis el més aviat possible.

Potser semblo molt negatiu, però no es fèrtil plantejar-se "com actuar contra el canvi climàtic". Sí que podem parlar dels múltiples aspectes que es veuran afectats pel canvi climàtic i, aquí, el voluntari i voluntàries poden enfrontar reptes més propers i importants de cara a preparar-nos millor pels canvis que viurem. Per exemple, ajudant en la gestió dels boscos i els incendis, així com en la gestió dels ecosistemes fluvials i els recursos hídrics.

En aquest sentit, crec que entitats com Associació Hàbitats feu una feina molt més complicada que nosaltres des de la divulgació. Una persona em veu en un programa assegut al seu sofà i jo li explico coses. Però vosaltres feu que aquesta persona s'aixequi d'hora al matí, vagi al riu, s'arromangui i es mogui fent la inspecció i buscant macroinvertebrats, o que estigui 3 o 4 hores desbroçant. Demaneu acció i aconseguir-ho és molt més difícil que l'atenció pasiva que des de la televisió demanem. Nosaltres continuarem informant i confiem que la gent a la que arribi el nostre missatge s'involucri en iniciatives com les vostra. Així que només puc encoratjar-vos a vosaltres com a entitat i a tots els voluntaris a continuar amb la vostra tasca.